

Seat No. _____

HAL-1901100102030900

M. A. (Sem.-III) (CBCS) (WEF-2019)

Examination

June - 2023

Sanskrit : CCT-09

**महाभाष्यम्-पस्पशाह्निकम् एवं सिद्धान्तकौमुदी -
भ्वादिप्रकरणम् (भू-एध-धातुमात्रम्)
(New Course)**

Time : $2\frac{1}{2}$ Hours / Total Marks : 70

१ नीचेनाभिंथी कोष्ठपश्च भे गद्यभंडोनुं आवश्यक समजूती साथे भाषांतर करो : १४

1 Translate with necessary explanation any **two** of the following 14
passages :

- (१) किं पुनस्तत्त्वम् । तभ्यावस्तत्त्वम् । आकृतावपि तत्त्वं न विहन्यते । अथवा किं न एतेनेदं नित्यनिदमनित्यमिति । यन्नित्यं तं पदार्थं मत्वैष विग्रहः क्रियते सिद्धे शब्देऽर्थे सम्बन्धे चेति ।
- (२) तद्यथा – शवतिर्गतिकर्मा कम्बोजेष्वेव भाषितो भवति, विकार एवैनमार्या भाषन्ते शव इति । हम्मतिः सुराष्ट्रेषु, रंहति प्राच्यमध्येषु, गमिमेव त्वार्याः प्रयुज्जते । दातिर्लवनार्थे प्राच्येषु, दात्रमुदीच्येषु । ये चाप्येते भवतो प्रयुक्ता अभितमताः शब्दाएतेषामपि प्रयोगो दृश्यते ॥
- (३) सुदेवो असि वरुण सत्यदेवोऽसि । यस्य ते सप्त विभक्तयः । अनुक्षरन्ति काकुदम् । काकुदं तालु । काकुर्जिह्वा, साऽस्मिन्नुद्यत इति काकुदम् । सूर्य सुषिरामिव । तद्यथा – शोभनामूर्मि सुषिरामग्निरन्तः प्रविश्य दहति, एवं ते सप्त सिन्धवः सप्त विभक्तयस्तात्वनुक्षरन्ति । तेनासि सत्यदेवः । सत्यदेवाः स्यामेत्यध्येयं व्याकरणम् । सुदेवो असि ।
- (४) शब्दप्रमाणका वयम् । यच्छब्द आह तदस्माकं प्रमाणम् । शब्दश्च शब्दज्ञाने धर्ममाह नायशब्दज्ञानेऽधर्मम् । यच्च पुनरशिष्टाप्रतिषिद्धं नैव तदोषाय भवति नाभ्युदयाय ।

- ૨ નીચેનામાંથી કોઈપણ બે સૂત્રોને સ્પષ્ટ રીતે સમજાવો : ૧૪
- 2 Explain clearly any **Two** of the following sutras : 14
- (૧) કર્તરિ શપૂ ।
- (૨) તિઙ્શિત્સાર્વધાતુકમ્ ।
- (૩) ઙ્ઙોઽન્તઃ ।
- (૪) આતોઙિતઃ ।
- ૩ પસ્પશાહ્નિકને અનુસરીને વ્યાકરણશાસ્ત્રના મુખ્ય પ્રયોજનો ચર્ચો. ૧૪
- 3 Discuss the main purpose of 'વ્યાકરણશાસ્ત્ર' according to પસ્પશાહ્નિકમ્ । 14
- અથવા / OR**
- ૩ શબ્દના દુષ્ટત્વ અંગે પતંજલિના વિચારો સમજાવો. ૧૪
- 3 Explain the 'શબ્દદુષ્ટત્વ' according to પતંજલિ । 14
- ૪ 'ભૂ' ધાતુના તિઙ્ઙન્ત પદોની રૂપસિદ્ધિ પ્રક્રિયા ચર્ચો. ૧૪
- 4 Discuss a process of તિઙ્ઙન્ત formation of 'ભૂ' syllable. 14
- અથવા / OR**
- ૪ 'ઐઘ્' ધાતુના તિઙ્ઙન્ત પદોની રૂપસિદ્ધિ પ્રક્રિયા ચર્ચો. ૧૪
- 4 Discuss a process of તિઙ્ઙન્ત formation of 'ઐઘ્' syllable. 14
- ૫ નીચેનામાંથી કોઈપણ બે પર ટૂંકનોંધ લખો : ૧૪
- 5 Write short notes on any **two** of the following : 14
- (૧) પરસ્મેપદ-આત્મેપદ ।
- (૨) લટ્ લકારસ્ય અર્થઃ ।
- (૩) 'ઐઘ્' ધાતુના લુટ્ લકારના બધા રૂપો દર્શાવો.
- (૩) Explain the all types of 'લુટ્ લકાર' of 'ઐઘ્' syllable. (Root)
- (૪) વર્ણનામુપદેશઃ ।